

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 359/2013-41

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. decembra 2013 v senáte zloženom z predsedu Jána Auxta a zo sudcov Ľubomíra Dobríka a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť L. V., K., zastúpenej advokátkou JUDr. I. R., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 58/2008 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo L. V. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 58/2008 p o r u š e n é b o l i .

2. Okresnému súdu Košice I p r i k a z u j e v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 58/2008 konať bez zbytočných prietáhov.

3. L. V. priznáva finančné zadostučinenie v sume 2 500 € (slovom dvetisícpäťsto eur), ktoré je Okresný súd Košice I povinný vyplatiť jej do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť L. V. trovy konania v sume 331,13 € (slovom tristotridsaťjeden eur a trinásť centov) na účet jej právnej zástupkyne JUDr. I. R., Advokátska kancelária, K., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. júna 2013 doručená sťažnosť L. V., K. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 21 P 58/2008.

1. Z predloženej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že 12. júna 2007 doručila matka v tom čase maloletej sťažovateľky Okresnému súdu Košice II návrh na začatie konania o zvýšenie výživného na maloleté dieťa. Okresný súd Košice II uznesením č. k. 25 P 106/2007-10 z 20. septembra 2007 preniesol na okresný súd príslušnosť na rozhodnutie v predmetnej veci, ktorej bola pridelená sp. zn. 21 P 58/2008.

Sťažovateľka v sťažnosti stručne rekapituluje priebeh konania. Z ňou sumarizovaného prehľadu úkonov okresného súdu vo veci vyplýva, že okresný súd vo veci samej rozhodol dvakrát (rozsudok z 23. júna 2009 a rozsudok zo 17. januára 2012). Každý z uvedených rozsudkov bol doplnený dopĺňacími rozsudkami, keďže okresný súd zakaždým opomenul rozhodnúť o celom predmete konania. V poradí druhý rozsudok vo veci samej bol navyše opravený opravným uznesením. Oba rozsudky vo veci samej v spojení

s dopĺňacími rozsudkami, resp. v spojení s opravným uznesením boli na základe opravných prostriedkov žalujúcej strany preskúmané Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“). V oboch prípadoch krajský súd rozsudkom čiastočne zmenil a čiastočne zrušil meritórne rozsudky okresného súdu.

V čase doručenia sťažnosti ústavnému súdu (17. júna 2013) nebolo žalované konanie právoplatne ukončené v celom jeho predmete.

Sťažovateľka v sťažnosti konštatuje, že *„sporná vec je súčasťou štandardnej agendy všeobecných súdov... v konaní vedenom na Okresnom súde Košice I pod sp. zn. 21P/58/2008 dochádza k prietahom. Vec nemožno považovať za skutkovo ani právne zložitú... Matka sťažovateľky podala návrh na začatie konania už dňa 12. 6. 2007. Sťažovateľka v čase podania návrhu mala 16 rokov a navštevovala 2. ročník Gymnázia... V súčasnosti má sťažovateľka 22 rokov a po skončení gymnázia nastúpila na Filozofickú fakultu... na 3-ročné bakalárske štúdium, čím sa zvýšili náklady nielen na jej základné životné potreby, ale aj ostatné výdavky. Od podania návrhu na začatie konania dňa 12. 6. 2007 do dňa 14. 12. 2011 bolo nariadených 10 pojednávanií, avšak odo dňa 18. 11. 2010 do dňa 15. 11. 2011 odporca vo veci neurobil žiadny úkon. Odo dňa 15. 11. 2011 kedy bola podaná sťažnosť na prietahy predsedovi okresného súdu v konaní do dňa 17. 1. 2012 boli nariadené 3 pojednávania, no vec ešte stále nie je právoplatne skončená...“.*

Podľa sťažovateľky okresný súd *„nepostupoval dostatočne dôrazne, nevyužíval opatrenia, ktoré má k dispozícii na to, aby zabezpečil plynulosť konania a jeho efektívnosť, keďže návrh na začatie konania bol podaný dňa 12. 6. 2007 a k prvému výsluchu otca sťažovateľky došlo až na pojednávanií uskutočnenom dňa 23. 6. 2009. Z uvedeného vyplýva, že odporcovi trvalo viac ako 2 roky zabezpečiť prítomnosť otca sťažovateľky na pojednávanií za účelom jeho výsluchu. Sťažovateľka je presvedčená o tom, že konanie odporcu nesmeruje k odstráneniu jej právnej neistoty, teda k právoplatnému skončeniu sporu, ale súd svojim postupom a rozhodnutiami naopak konanie nedôvodne predlžuje a oddaľuje tým poskytnutie právnej istoty rozhodnutej veci sťažovateľke. Neprimeraná dĺžka konania pritom nie je odôvodnená právnou, resp. faktickou zložitou veci alebo*

správaním sťažovateľky. Uvedené potvrdzuje aj skutočnosť, že sťažovateľka musela, okrem iného, podať aj 2 návrhy na vydanie doplniacích rozsudkov, v ktorých žiadala, aby odporca doplnil chýbajúci výrok o zamietnutí návrhu na zvýšenie výživného v prevyšujúcej časti.“.

Sťažovateľka „využila možnosť obrátiť sa so sťažnosťou na prietahy v konaní na predsedu Okresného súdu Košice I dňa 15. 11. 2011,... Dňa 12. 12. 2011 bolo právnej zástupkyňi sťažovateľky doručené Oznámenie o výsledku prešetrovania sťažnosti na prietahy v konaní sp. zn. 21P/58/2008..., v ktorom predseda Okresného súdu Košice I uviedol, že sťažnosť bola dôvodná, keďže súd od 18. 11. 2010 do 15. 11. 2011 neurobil žiaden úkon. Podstatné je to, že v konaní do dnešného dňa, teda po viac ako 6 rokoch od jeho začatia, nedošlo k náprave uvedeného protiprávneho stavu.“.

2. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 359/2013-17 z 28. augusta 2013 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

3. Následne 24. septembra 2013 vyzval ústavný súd okresný súd prostredníctvom jeho predsedu na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti, zaslanie relevantného súdneho spisu a na oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Okresný súd doručil ústavnému súdu svoje vyjadrenie spolu s požadovaným súdnym spisom 22. októbra 2013. Vyslovil súhlas s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti a predložil tento chronologicky usporiadaný prehľad procesných úkonov v namietanej veci:

„Zákonná zástupkyňa sťažovateľky, B. V., podala dňa 12.6.2007 na Okresný súd Košice II návrh na začatie konania o zvýšenie výživného na mal. dieťa L. V.

Okresný súd Košice II uznesením č. k. 25P/106/2007-10 zo dňa 20.9.2007, ktoré nadobudlo právoplatnosť 5.4.2008, preniesol svoju príslušnosť na Okresný súd Košice I.

Dňa 9.4.2008 bol predmetný spis doručený Okresnému súdu Košice I. Vec bola pridelená na rozhodnutie sudkyňi tunajšieho súdu Mgr. G. P.

Dňa 7.5.2008 súd začal s prípravou pojednávania, odporcovi zaslal opis návrhu na začatie konania, výzvy a poučenia podľa § 114 O. s. p. a taktiež výzvy a poučenia podľa § 114 O. s. p. navrhovateľke. Ďalej si súd vyžiadal správy od Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny v Košiciach a vyzval odporcu na oznámenie presnej adresy jeho zamestnávateľa.

Prvé pojednávanie vo veci súd nariadil na 7.10.2008. Na tomto pojednávaní súd vypočul navrhovateľku a jej zákonnú zástupkyňu. Na pojednávanie sa nedostavil odporca. Pojednávanie bolo odročené na 29.10.2008.

Pojednávanie určené na 29.10.2008 bolo odročené na neurčito na žiadosť právnej zástupkyne navrhovateľky. Taktiež nebolo vykázané doručenie predvolania na toto pojednávanie pre odporcu.

Následne súd zisťoval adresu pobytu odporcu. Keďže sa nepodarilo zistiť adresu pobytu odporcu, súd uznesením č. k. 21P/58/2008-48 zo dňa 4.5.2009 ustanovil odporcovi opatrovníka v osobe JUDr. D. H., vyššej súdnej úradníčky Okresného súdu Košice-okolie.

Ďalšie pojednávanie vo veci bolo nariadené do 19.5.2009. Toto pojednávanie bolo bez prejednania veci odročené na 23.6.2009 na žiadosť právnej zástupkyne navrhovateľky a to z dôvodu neprítomnosti navrhovateľky a jej zákonnej zástupkyne.

Ďalšie pojednávanie vo veci bolo nariadené na 23.6.2009. Na tomto pojednávaní súd doplnil dokazovanie výsluchom odporcu a vo veci aj meritórne rozhodol. Proti rozsudku č. k. 21P/58/2008-73 zo dňa 23.6.2009 podala odvolanie navrhovateľka. Spis bol dňa 16.9.2009 spolu s opravným prostriedkom predložený Krajskému súdu v Košiciach.

Krajský súd v Košiciach rozsudkom č. k. 8CoP/281/2009-112 zo dňa 10.2.2010 zmenil rozsudok prvostupňového súdu a vo výroku o dlžnom výživnom zrušil rozsudok a vec vrátil na ďalšie konanie.

Ďalšie pojednávanie vo veci bolo určené na 4.8.2010. Súd doplnil dokazovanie a pojednávanie odročil na 14.9.2010 za účelom pripojenia spisu Okresného súdu Košice II.

Pojednávajúce určené na 14.9.2010 sa neuskutočnilo z dôvodu neospravedlnenej neprítomnosti navrhovateľky a jej právnej zástupkyne.

Ďalšie pojednávajúce sa uskutočnilo 29.9.2010. Toto pojednávajúce bolo po prejednaní veci odročené na 19.10.2010 za účelom výsluchu svedkov.

Pojednávajúce dňa 19.10.2010 sa neuskutočnilo na žiadosť právnej zástupkyne navrhovateľky.

Ďalšie pojednávajúce bolo určené na 4.11.2010. Po prejednaní veci bolo odročené za účelom doplnenia dokazovania na 18.11.2010. Toto pojednávajúce sa však z dôvodu práceneschopnosti sudkyne neuskutočnilo.

Ďalšie pojednávajúce bolo určené na 15.11.2011 a ďalšie na 14.12.2011. Na pojednávajúci dňa 17.1.2012 súd vo veci opätovne rozhodol. Proti rozsudku č. k. 21P/58/2008-218 zo dňa 17.1.2012 podala odvolanie navrhovateľka. Spis bol predložený Krajskému súdu v Košiciach 7.8.2012. Krajský súd v Košiciach rozsudkom č. k. 8CoP/321/2012-264 zo dňa 27.3.2013 čiastočne zmenil rozsudok súdu prvého stupňa a v časti vo výroku o dlžnom výživnom a vo výroku o trovách konania zrušil rozsudok súdu prvého stupňa a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Ďalší termín pojednávajúca súd určil na 9.7.2013, kedy vo veci aj opakovane rozhodol. Proti rozsudku č. k. 21P/58/2008-280 zo dňa 9.8.2013 (správne malo byť 9. 7. 2013, pozn.) podal odvolanie odporca. Spis bol dňa 1.10.2013 predložený Krajskému súdu v Košiciach.“

Okresný súd ďalej vo svojom vyjadrení uvádza, že „po právnej stránke sa predmetná vec nejaví ako zložitá, tvorí štandardnú súčasť agendy prvostupňových súdov. Určitú mieru zložitosti predstavuje skutková stránka veci. K dĺžke konania prispeli však aj účastníci konania. Niekoľko pojednávajúci súd odročil na žiadosť navrhovateľky a taktiež dlhodobo súd nevedel doručiť návrh, výzvy a poučenia odporcovi, nakoľko súdu nebola známa adresa jeho pobytu. Keďže rozhodnutie súdu prvého stupňa bolo odvolacím súdom dvakrát zmenené a čiastočne zrušené, nasvedčuje to, že postup súdu nebol efektívny a určitú časť zodpovednosti za dĺžku konania má aj súd.“. Okresný súd súčasne uviedol, že požadovaný súdny spis nemôže ústavnému súdu doručiť, pretože sa nachádza na krajskom súde z dôvodu podaného opravného prostriedku odporcu.

5. Ústavný súd 5. novembra 2013 zaslal vyjadrenie okresného súdu právnej zástupkyňi sťažovateľky s možnosťou zaujať k nemu stanovisko a so žiadosťou o vyjadrenie sa k otázke možného upustenia od ústneho pojednávania vo veci. Súčasne ústavný súd požiadal krajský súd o doručenie súdneho spisu okresného súdu v predmetnej veci.

6. Krajský súd doručil ústavnému súdu požadovaný súdny spis 14. novembra 2013.

7. Sťažovateľka prostredníctvom svojej právnej zástupkyne doručila ústavnému súdu 26. novembra 2013 stanovisko k vyjadreniu okresného súdu, v ktorom v prvom rade súhlasila s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Súčasne poukázala na viaceré nedostatky v postupe okresného súdu, ktorými podľa jej názoru bolo porušené jej základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov. Ide o nesústredený postup pri rozhodovaní okresného súdu v merite (dopĺňanie rozsudku dopĺňacími rozsudkami, zrušenie týchto rozsudkov krajským súdom pre procesné pochybenia okresného súdu), ako aj o kratšie trvajúce obdobia nečinnosti (nariadenie pojednávania 4. augusta 2010, teda po šiestich mesiacoch od predchádzajúceho rozhodnutia krajského súdu o odvolaní, obdobie od 18. novembra 2010 do 15. novembra 2011). Napokon si vo svojom stanovisku sťažovateľka uplatnila náhradu trov právneho zastúpenia za tri úkony právnej služby v sume 496,74 €.

8. Keďže účastníci konania vyjadrili súhlas s upustením od ústneho pojednávania, ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa so stanoviskami účastníkov konania k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom...

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom...

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03).

Účelom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby v zásade neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím sa vytvára právna istota. Preto pre splnenie ústavného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval (III. ÚS 154/06, I. ÚS 76/03). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup žalovaného súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Základnými kritériami hodnotenia veci ako zložitej je skutkový stav veci a platná právna úprava relevantná pre rozhodnutie o veci (II. ÚS 26/95).

Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd z predloženého súdneho spisu zistil, že v konaní vedenom na okresnom súde ide o zvýšenie výživného na maloleté dieťa. Návrhy uvedeného typu tvoria štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov a ich metodika pri rozhodovaní o týchto návrhoch je dostatočne jasná a podopretá ich stabilizovanou judikatúrou, čo potvrdil i samotný okresný súd vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 22. októbra 2013. V ňom tiež okresný súd konštatuje, že *„určitú mieru zložitosti predstavuje skutková stránka veci“*, nijako však toto tvrdenie nezdôvodnil. Ústavný súd konštatuje, že vec v zásade nie je právne ani skutkovo zložitá. Vychádzajúc zo spisového materiálu možno uzavrieť, že dokazovanie sa v konaní sústredilo na objasňovanie skutočností nevymykajúcich sa z rámca štandardných faktov podstatných pre rozhodnutie o uplatnenom nároku na zvýšenie výživného pre maloleté dieťa.

Nemožno opomenúť, že okresný súd v počiatočnej fáze konania mal problémy s doručovaním písomností na adresu otca sťažovateľky, čo okrem iného spôsobilo, že uznesenie Okresného súdu Košice II z 20. septembra 2007 o prenesení príslušnosti na okresný súd nadobudlo právoplatnosť až 5. apríla 2008. Následne sa pojednávanie nariadené na 7. október 2008 uskutočnilo napriek nevykázanému doručeniu predvolania otcovi sťažovateľky, keďže okresný súd sa rozhodol, že *„podľa ust. § 101 ods. 2 bude... pojednávať v jeho neprítomnosti“*. Ďalšie pojednávanie nariadené na 29. október 2008 bolo potrebné odročiť na neurčito nielen pre neprítomnosť otca sťažovateľky,

ale aj pre ospravedlненú neprítomnosť účastníkov na strane navrhovateľa. V nadchádzajúcom období okresný súd zisťoval adresu pobytu otca sťažovateľky a v dôsledku neúspechu mu uznesením č. k. 21 P 58/2008-48 zo 4. mája 2009 ustanovil opatrovníka na zastupovanie v konaní. Od pojednávania 23. júna 2009 sa však už otec sťažovateľky nariadených pojednávanií riadne zúčastňoval.

Isté spomalenie postupu v konaní teda bolo vyvolané ťažkosťami s doručovaním súdnych zásielok otcovi sťažovateľky. K tomu ústavný súd uvádza, že zložitost' veci zbavuje súd zodpovednosti za pretrvávajúcu právnu neistotu účastníka vtedy, ak súd priebežne robí úkony prispievajúce k odstráneniu príčin zložitosti veci (napr. II. ÚS 33/99). V období od 29. októbra 2008 do 23. júna 2009 okresný súd adresoval Registru obyvateľov Slovenskej republiky, Zboru väzenskej a justičnej stráže i príslušnému útvaru Policajného zboru žiadosti o oznámenie aktuálnej adresy pobytu otca sťažovateľky. Zároveň žiadal Mestskú políciu Košice o doručenie zásielky na známu adresu trvalého pobytu. Posledná odpoveď od dožiadaných orgánov bola okresnému súdu doručená 13. januára 2009. Keďže zisťovanie adresy aktuálneho miesta pobytu otca sťažovateľky bolo aj tak bezúspešné, okresný súd mu potom 4. mája 2009 ustanovil opatrovníka.

2. Pri posudzovaní druhého kritéria hodnotenia prípadných zbytočných priesťahov v konaní dospel ústavný súd po preskúmaní vyžiadaného súdneho spisu k záveru, že sťažovateľka podaním doručeným okresnému súdu 27. júla 2009 zmenila vzhľadom na zmenu pomerov na jej strane (prijatie na vysokoškolské štúdium) návrh vo veci samej. Okresný súd navrhovanú zmenu povolil uznesením z 29. septembra 2010. Využitie možností daných sťažovateľke procesnými predpismi na uplatňovanie a presadzovanie jej práv v občianskom súdnom konaní spôsobuje síce predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, dôsledkom ktorého sú zbytočné priesťahy (napr. I. ÚS 31/01).

Strane navrhovateľa treba tiež pričítať isté spomalenie konania spôsobené ich neúčast'ou na nariadených pojednávaniach (29. októbra 2008 – ospravedlненная neúčast', 19. mája 2009 – ospravedlненная neúčast', 14. septembra 2010 – neospravedlненная neúčast', 19. októbra 2010 – ospravedlненная neúčast').

3. Postup okresného súdu ako tretie kritérium pri posúdení porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zhodnotil ústavný súd ako postup, ktorý vykazoval zbytočné prietahy. Vychádzal pritom z porovnania prehľadu úkonov súdu vo veci obsiahnutého vo vyjadrení predsedu okresného súdu a z vlastných zistení z vyžiadaného súdneho spisu.

Okresný súd totiž v chronologickom prehľade svojich úkonov v žalovanej veci opomenul uviesť nasledujúce, pre rozhodovanie ústavného súdu podstatné skutočnosti.

3.1 Okresný súd rozsudkom č. k. 21 P 58/2008-73 z 23. júna 2009 zvýšil výživné otca na maloletú sťažovateľku na sumu 49,79 € mesačne od 12. júna 2007 do 30. septembra 2007 a od 1. októbra 2007 do budúcnosti na sumu 66,39 €. Zároveň dlžné výživné, ktoré vzniklo zvýšením za obdobie od 12. júna 2007 do 31. júla 2009, v sume 1 044,94 € povolil otcovi splácať spolu s bežným výživným. Takto však nerozhodol o celom predmete konania vymedzenom v žalobnom návrhu žalujúcej strany, a preto na základe návrhu sťažovateľky z 21. júla 2009 okresný súd doplnčacím rozsudkom č. k. 21 P 58/2008-92 z 30. júla 2009 návrh vo veci samej v prevyšujúcej časti zamietol.

Na odvolanie sťažovateľky krajský súd rozsudkom č. k. 8 CoP 281/2009-112 z 10. februára 2010 čiastočne zmenil prvostupňový rozsudok v spojení s doplnčacím rozsudkom a čiastočne ho zrušil, a to vo výroku o zvýšení výživného, vo výroku o zamietnutí návrhu v prevyšujúcej časti od 1. septembra 2009 do budúcnosti, vo výroku o dlžnom výživnom od 1. septembra 2009 do budúcnosti, vo výroku o trovách konania a v rozsahu zrušenia vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Podľa krajského súdu *„skutkový základ zistený súdom prvého stupňa v ďalšom priebehu konania sa zmenil tak, že právne posúdenie súdu prvého stupňa už nemožno aplikovať od 1.9.2009“*, preto *„je nevyhnutné, aby súd prvého stupňa potom, čo rozhodne o zmene návrhu, vykonal dokazovanie za účelom zistenia úplne nového skutkového základu od 1.9.2009 do budúcnosti...“*.

Okresný súd teda z dôvodu odvolania podaného sťažovateľkou nedisponoval spisom od 16. septembra 2009 do 19. februára 2010 (5 mesiacov). Následne až 16. júla 2010 (5 mesiacov) nariadil pojednávanie na 4. august 2010.

Po doplnení dokazovania okresný súd rozsudkom č. k. 21 P 58/2008-218 zo 17. januára 2012 určil výživné otca pre sťažovateľku v sume 35 € mesačne od 1. septembra 2009 do budúca, dlžné výživné za obdobie od 1. septembra 2009 do 31. januára 2011 v sume 1 015 € povolil otcovi sťažovateľky splácať spolu s bežným výživným a žiadnemu z účastníkov konania náhradu trov konania nepriznal.

Opravným uznesením č. k. 21 P 58/2008-226 z 1. februára 2012 okresný súd opravil prvé dva výroky svojho rozsudku zo 17. januára 2012 tak, že zvýšil výživné otca pre sťažovateľku zo sumy 23,24 € mesačne na sumu 35 € mesačne od 1. septembra 2009 do budúcnosti a dlžné výživné v sume 1 015 € za obdobie od 1. septembra 2009 do 31. januára 2011 povolil otcovi splácať spolu s bežným výživným.

Doplňacím rozsudkom č. k. 21 P 58/2008-228 z 1. februára 2012 okresný súd doplnil výrok rozsudku zo 17. januára 2012 o výrok: „...*tým sa mení výška výživného určená rozsudkom Okresného súdu Košice II č. k. 17C/316/02-42 zo dňa 18.12.2002.*“

Na základe návrhu sťažovateľky okresný súd ďalším doplňacím rozsudkom č. k. 21 P 58/2008-243 z 2. apríla 2012 doplnil prvostupňový rozsudok zo 17. januára 2012 o výrok: „*V prevyšujúcej miere návrh matky na zvýšenie výživného zamietam.*“

Na odvolanie sťažovateľky krajský súd rozsudkom č. k. 8 CoP 321/2012-264 z 27. marca 2013 čiastočne zmenil rozsudok okresného súdu zo 17. januára 2012 v spojení s opravným uznesením i doplňacími rozsudkami a čiastočne ho zrušil, a to vo výroku o dlžnom výživnom, vo výroku o trovách konania a v rozsahu zrušenia vrátil vec okresnému súdu na ďalšie konanie. Zrušujúci výrok založil na zistenej nedostatočnosti odôvodnenia výroku o dlžnom výživnom.

Ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniam o týchto vzťahoch majú príslušné súdy venovať mimoriadnu starostlivosť, pretože dĺžka

napadnutého konania závažne ovplyvňuje zabezpečenie základných životných potrieb týchto detí (napr. I. ÚS 194/03, III. ÚS 24/09, IV. ÚS 277/2012).

Aj z judikatúry ESLP vyplýva, že v špecifických prípadoch pri posudzovaní doby konania pred súdnymi orgánmi treba brať do úvahy nielen celkovú zložitosť prípadu, postup účastníka súdneho konania a postup príslušného súdu, ale tiež samotný predmet konania, t. j. čo je pre účastníka konania v tomto konaní v stávke – „at stake“ (rozsudok z 31. marca 1987, X. v. Francúzsko, rozsudok z 20. marca 1989, Bock v. Germany, rozsudok z 31. marca 1992, X. v. Francúzsko, rozsudok z 26. apríla 1994, Vallée v. Francúzsko, rozsudok z 8. februára 1996, A. and others v. Dánsko a iné). Medzi tie veci, u ktorých sa pri posudzovaní dĺžky konania zohľadňuje aj predmet konania, judikatúra štrasburských orgánov zaradila aj vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, takže konaniu o nich majú príslušné súdne orgány venovať mimoriadnu starostlivosť, pretože akékoľvek procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok de facto rozhodnutie o otázke predloženej súdu (rozsudok z 8. júla 1987, H. v. Spojené kráľovstvo Veľkej Británie, § 85).

3.2 Vo svetle formulovaných požiadaviek sa podstatne mení aj pohľad na posúdenie prietáhov v predmetnej veci vo vzťahu k základnému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, účelom ktorého je, aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli čomu prebieha súdne konanie (mutatis mutandis II. ÚS 66/02).

Podľa názoru ústavného súdu viaceré nedostatky v postupe okresného súdu svedčia v prospech záveru, že okresný súd nevenoval v celom priebehu žalovaného konania mimoriadnu starostlivosť rozhodovaniu o návrhu sťažovateľky na zvýšenie výživného tak, ako to vyžaduje uvedená rozhodovacia prax ESLP.

V úvodnom štádiu konania si okresný súd zaobstaral potrebné písomné podklady do 27. mája 2008. Avšak až 7. októbra 2008, teda po viac ako štyroch mesiacoch, uskutočnil prvé pojednávanie vo veci. Z vyžiadaného spisu pritom nevyplýva žiadna prekážka, ktorá by v tom čase okresnému súdu bránila nariadiť pojednávanie aj skôr (v tom čase nevznikali ani problémy s doručovaním písomností otcovi sťažovateľky, keďže tento návrh na začatie konania s výzvou na vyjadrenie riadne osobne prevzal). Štandardným postupom

prvostupňových súdov v počiatočnom štádiu konania je zaslanie návrhu na začatie konania druhej sporovej strane na vyjadrenie už so súčasným nariadením prvého pojednávania. V tu posudzovanom prípade okresný súd zaslal návrh na začatie konania otcovi sťažovateľky s výzvou na vyjadrenie sa k nemu a až dva mesiace po doručení vyjadrenia (28. júla 2008) nariadil pojednávanie na 7. október 2008.

Ďalšie kratšie obdobie nečinnosti vykazovalo žalované konanie od 13. januára 2009 do 4. mája 2009 (takmer štyri mesiace). Okresnému súdu nič nebránilo, aby skôr ustanovil otcovi sťažovateľky opatrovníka na účel plynulého pokračovania v konaní.

Po vrátení veci z krajského súdu (19. februára 2010) a následnom doručení odvolacieho rozsudku krajského súdu účastníkom konania (8. marca 2010 a 11. marca 2010) okresný súd až 16. júla 2010 nariadil pojednávanie na 4. august 2010. Žalované konanie teda opätovne vykazovalo kratšie, avšak ničím neodôvodnené spomalenie v rozsahu štyroch mesiacov.

Podstatným obdobím bezdôvodnej procesnej pasivity okresného súdu bol časový úsek od 4. novembra 2010 (pojednávanie) do 15. novembra 2011 (pojednávanie). Okresný súd bol v tomto prípade nečinný viac ako rok bez existencie akejkoľvek procesnej prekážky.

Vo vzťahu k skutočnostiam rekapitulovaným v predchádzajúcom texte ústavný súd konštatuje, že procesný postup okresného súdu v žalovanom konaní sa nevyznačoval rozsiahlymi obdobiami bezdôvodnej procesnej pasivity. Ústavný súd však už vyslovil, že závažnosť doby nečinnosti súdu sa zvyšuje, keď po nej nasledujú jednoduché úkony, ktoré si nevyžadovali dlhodobé štúdium alebo inú prípravu (III. ÚS 101/01, III. ÚS 192/2013). O takýto prípad išlo pri nariaďovaní prvého pojednávania na 7. október 2008 a na 4. august 2010, ako aj pri ustanovovaní opatrovníka otcovi sťažovateľky. Preto aj identifikované štvormesačné obdobia nečinnosti považuje ústavný súd s osobitným prihliadnutím na predmet konania a jeho význam pre sťažovateľku za vadné z pohľadu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov.

Navyše, nemožno opomenúť viac než ročné obdobie úplnej procesnej pasivity okresného súdu (od 4. novembra 2010 do 15. novembra 2011), ktoré je v konaní vo veci starostlivosti o maloletého ústavne neakceptovateľné.

Bezdôvodnou nečinnosťou sa teda okresný súd podieľal na celkovej dĺžke konania v rozsahu dvoch rokov.

3.3 Ústavný súd ku skutočnostiam uvedeným okresným súdom v jeho vyjadrení i zisteným z vyžiadaného súdneho spisu ďalej uvádza, že aj keď správanie štátneho orgánu spôsobujúce zbytočné priesťahy sa obvykle prejavuje nečinnosťou orgánu s právomocou konať o veci, pre splnenie účelu práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov je právne významné akékoľvek správanie štátneho orgánu. To znamená, že aj nesprávna činnosť štátneho orgánu môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva podľa čl. 48 ods. 2, ak činnosť štátneho orgánu nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa osoba obrátila na štátny orgán, aby o jej veci rozhodol (I. ÚS 17/99, II. ÚS 33/99, III. ÚS 24/09).

Po preštudovaní vyžiadaného súdneho spisu ústavný súd zistil, že postup okresného súdu sa v niektorých prípadoch vyznačoval aj nesústredenosťou. Priamym dôkazom formulovaného záveru sú doplniace rozsudky, ktoré bolo vo vzťahu k obom doteraz vyhláseným rozsudkom vo veci samej potrebné vydať, lebo okresný súd bezdôvodne zakaždým opomenul rozhodnúť o celom predmete konania. Navyše, v poradí druhý rozsudok vo veci samej (zo 17. januára 2012) musel okresný súd vo výroku opravovať opravným uznesením.

Dôkazom nesústredenosti relevantnej z hľadiska požiadaviek plynúcich zo základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priesťahov je aj odvolací rozsudok krajského súdu č. k. 8 CoP 321/2012-264 z 27. marca 2013, ktorým tento v časti prvostupňový rozsudok okresného súdu v spojení s opravným uznesením a s doplniacimi rozsudkami musel zrušiť a vrátiť vec okresnému súdu na ďalšie konanie pre nedostatočné odôvodnenie nerešpektujúce § 157 ods. 2 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“). Krajský súd zdôraznil, že okresný súd

„vôbec neodôvodnil výrok o dlhu na výživnom napriek tomu, že mu krajský súd vo svojom zrušujúcom uznesení z 10.2.2010 č. k. 8CoP/281/2009-17 priamo uložil, aby v odôvodnení dôsledne uviedol, ako za určité obdobie dospel k sume predstavujúcej dlh na výživnom...“.

Ústavný súd na základe uvedených skutočností zastáva názor, že v dôsledku popísaných pochybení okresného súdu a nevyhnutnosti ich následnej korekcie rozhodnutiami krajského súdu v odvolacom konaní došlo k takému predĺženiu namietaného konania, že to so zreteľom najmä na povahu danej veci (zvýšenie výživného) považuje z ústavného hľadiska za neudržateľné.

4. Kratšie obdobia procesnej pasivity pred vykonaním jednoduchých úkonov spojené s rok trvajúcou nečinnosťou od 4. novembra 2010 do 15. novembra 2011 a opakovaná nesústredenosť konajúceho súdu pri rozhodovaní o predmete konania predstavujú podľa názoru ústavného súdu faktory, ktoré sa svojím kumulatívnym pôsobením rozhodujúcim spôsobom podpísali pod skutočnosť, že ani po takmer šesť a pol roku nie je žalované konanie v celom jeho predmete právoplatne ukončené. Formulovaný záver platí aj napriek popísaným problémom s doručovaním súdnych písomností otcovi sťažovateľky a štvornásobnej neúčasti strany navrhovateľa na nariadených pojednávaniach. Dôvodom takéhoto hodnotenia je predovšetkým charakter konania a jeho význam pre sťažovateľku. Zistený postup okresného súdu v posudzovanom konaní nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. To napokon viedlo aj k nedodržaniu zákonnej lehoty určenej podľa § 176 ods. 3 OSP na rozhodnutie vo veci starostlivosti o maloletú.

Ústavný súd dospel k záveru, že zistená dĺžka nečinnosti okresného súdu i charakter nesústredenosti jeho postupu v pomere k celkovej dĺžke posudzovaného konania zakladá právomoc na vyslovenie porušenia základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy i práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

5. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Sťažovateľka v petite svojej sťažnosti navrhla takéto rozhodnutie a z obsahu vyžiadaného spisu vyplýva, že po rozhodnutí krajského súdu ako súdu odvolacieho bude zo strany okresného súdu potrebné vykonať ďalšie relevantné procesné úkony voči účastníkom konania (minimálne doručiť účastníkom konania rozhodnutie odvolacieho súdu tak, aby konanie mohlo byť právoplatne ukončené). Ústavný súd preto prikázal okresnému súdu konať vo veci bez zbytočných prieťahov (bod 2 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Pretože ústavný súd rozhodol o porušení základného práva sťažovateľky garantovaného jej čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj jej práva zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, zaoberal sa aj jej žiadosťou o priznanie finančného zadosťučinenia.

Sťažovateľka navrhla priznať jej finančné zadosťučinenie v sume 4 000 €, čo zdôvodnila poukazom na skutočnosť, že *„predmetom konania je zvýšenie výživného pre sťažovateľku, ktoré je potrebné na zabezpečenie jej nevyhnutných životných potrieb. S prihliadnutím na to, že to bol práve okresný súd, orgán, ktorého úlohou je ochrana zákonnosti a zmyslom činnosti, ktorého je postupovať v súdnom konaní tak, aby ochrana práv bola rýchla a účinná, je dôsledok – pocit márnosti, snahy dovolať sa spravodlivosti, ktorý sťažovateľka nezvratne nadobudla, neospravedlňiteľný.“*

Ústavný súd stabilne judikuje, že cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 289/09).

Ústavný súd pri rozhodovaní o finančnom zadosťučinení vzal do úvahy najmä charakter predmetu konania, obdobie právnej neistoty sťažovateľky, jej správanie počas predmetného konania, a aj tú skutočnosť, že ústavný súd vo veci zistil porušenie základného práva.

Ústavný súd v okolnostiach posudzovaného prípadu berúc do úvahy spomenuté determinanty považuje za primerané priznať sťažovateľke sumu 2 500 € (bod 3 výroku nálezu). Pri určovaní finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo záujmu ochrany ústavnosti a zo zásad spravodlivosti, o ktoré sa opiera ESLP, keď priznáva spravodlivé zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru aplikovaného na konkrétne okolnosti prípadu.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľka v petite svojej sťažnosti požiadala ústavný súd o priznanie náhrady trov konania v sume 496,74 €, a to za tri úkony právnej služby.

Ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov za dva úkony právnej služby, a to za prevzatie a prípravu zastupovania a za písomné podanie (sťažnosť). Stanovisko doručené ústavnému súdu 26. novembra 2013 vyhodnotil ústavný súd ako neprinášajúce nové skutkové tvrdenia alebo právnu argumentáciu, ktoré by boli spôsobilé ovplyvniť záverečný úsudok ústavného súdu o predmete konania. Sťažovateľka v tomto podaní v podstate iba rekapitulovala námietky voči postupu okresného súdu, ktoré už boli vznesené v samotnej sťažnosti.

Úkony právnej služby boli vykonané v roku 2013.

Podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení účinnom v čase vykonania úkonov právnej služby (ďalej len „vyhláška“) prislúcha ako základná tarifa podľa § 11 ods. 3 vyhlášky 1/6 z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky, t. j. zo sumy 781 € pre úkony v roku 2013), čo predstavuje za jeden úkon v roku 2013

odmenu v sume 130,16 €. Režijný paušál (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje 7,81 € za každý úkon právnej pomoci.

S poukazom na výsledok konania má sťažovateľka nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2013. Základná sadzba tarifnej odmeny teda predstavuje sumu 260,32 €.

K tejto sume bolo potrebné pripočítať režijný paušál v sume 15,62 € (dvakrát 7,81 €). Náhrada trov právneho zastúpenia sťažovateľky je 275,94 €. Takto vyčíslenú sumu bolo potrebné zvýšiť o 20 % daň z pridanej hodnoty, keďže sťažovateľka preukázala, že jej právna zástupkyňa je platiteľom dane z pridanej hodnoty. Spolu teda náhrada trov právneho zastúpenia predstavuje sumu 331,13 € (bod 4 výroku tohto nálezu). Okresný súd je povinný zaplatiť ju na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. decembra 2013